

СЕДМАТА РАМКОВА ПРОГРАМА НА ЕС И РОЛЯТА ѝ ЗА ИНОВАЦИОННОТО РАЗВИТИЕ

Анализирана е ролята на Седмата рамкова програма на ЕС за научни изследвания, технологично развитие и демонстрационни дейности (2007-2013) за перспективите на иновационното развитие на Европа. Изследвани са съвременните негативни тенденции в развитието на европейската икономика под влияние на глобалната финансова криза и текущата дългова криза в еврозоната, както и проблемите и предизвикателствата, които те поставят пред изпълнението на стратегията „Европа 2020“. Характеризирано е осигуряването на финансова подкрепа за малкия и средния бизнес по програмата, областите, схемите и механизмът, по които това се осъществява на практика, и ролята им за повишаването на иновационния капацитет на предприятията. Мястото на България в този процес също е обект на изследване, предвид факта, че от една страна, малките и средните предприятия съставляват преобладаващата част от производствената база в страната, и от друга, тези предприятия се нуждаят от значително повишаване на потенциала им и внедряване на иновативни решения.

JEL: O32; O52

През 2008 г. светът е обхванат от безпрецедентна глобална финансова криза, съпоставима по мащаба си единствено с Великата депресия от 30-те години на миналия век. Възникнала първоначално като криза на пазара на високорискови ипотечни кредити в САЩ през 2007 г., кризата на финансовите пазари впоследствие продължава да се развива, разширява и задълбочава. Силен шок върху пазарите оказва фалитът на банката „Леман Брадърс“ през септември 2008 г., след което през последното тримесечие на годината глобалната финансова криза се превръща в **глобална икономическа криза**. Към декември 2008 г. световното промишлено производство се свива с близо 10%, а обемът на световната търговия намалява със 7% (БАН, 2009). Някои индустриално развити страни навлизат в рецесия. Националното бюро за икономически изследвания официално съобщава за рецесия в САЩ от началото на 2008 г.²

¹ Силвия Трифонова е доц. д-р в Университета за национално и световно стопанство, катедра „Финанси“ на Финансово-счетоводен факултет.

² Determination of the December 2007 Peak in Economic Activity, National Bureau of Economic Research (NBER), 11 December 2008.

Глобалната финансова криза оказва **силно отражение върху европейската икономика** като разкрива основните слабости и нарастващия вътрешен дисбаланс. БВП в еврозоната отбелязва понижение през третото тримесечие 2008 г. с 0.6% на годишна база, с което на практика влиза в рецесия, а в Германия то започва още от месец юни с.г. Рязко се повишава безработицата (милиони работни места са закрити), намаляват доходите и потреблението, външното търсене и нетния износ, спада производителността, затягат се условията на кредитиране и рязко се свива инвестиционната активност.³ Социалната кохезия в Общността е подложена на нов натиск. Очакванията са, че до края на 2012 г. единадесет държави-членки ще продължат да бъдат с равнища на производителност по-ниски от тези преди кризата.

Кризата оказва драстично въздействие върху публичните финанси в еврозоната и в ЕС. За кратък период съотношението държавен дълг към БВП рязко се увеличава в почти всички страни-членки – с над 20 процентни пункта спрямо равнището от 2007 г. През 2010 г. брутният държавен дълг на ЕС нараства до общо около 85% от БВП в еврозоната и на 80% в целия ЕС.⁴ Рязкото влошаване на публичните финанси е резултат от спада на приходите и от увеличения натиск върху разходите, както и от дискреционните данъчни стимули, предоставени по време на кризата. Бюджетното ѝ въздействие включва и въздействието на демографската промяна, която се очаква да добави фискална тежест от около 4.5% от БВП в дългосрочен план. В тези кризисни условия 77% от европейците подкрепят тезата за по-силна координация на икономическата и фискалната политика в ЕС като ефективна мярка за борба с кризата.⁵

1. Глобалната финансово-икономическа криза и стратегията „Европа 2020”

Глобалната финансова-икономическа криза ясно показва пред обществеността, че на ЕС е **необходима нови визия, стратегия и решителни мерки не само в краткосрочна перспектива, но и в дългосрочен план**. Целта е Европа да се възстанови след кризата, да излезе от нея още по-силна както на вътрешно, така и на международно равнище и да се превърне в интелигентна, устойчива и приобщаваща икономика с високи равнища на заетост, производителност и социално сближаване.⁶ Изваждането на Европа от кризата изисква координирана и цялостна програма от реформи, които обхващат фискална

³ Европейска комисия, Годишен обзор на растежа. Приложение 2. Макроикономически доклад, Брюксел, 12.1.2011 г., с. 3.

⁴ Европейска комисия, Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите: Годишен обзор на растежа: напредване с изчерпателния отговор на ЕС на кризата, Брюксел, 12.1.2011 г., с. 2.

⁵ Eurobarometer, Autumn 2010 Eurobarometer: EU citizens support strong EU action to resolve crisis, MEMO/11/16, Brussels, 12 January 2011.

⁶ Европейска комисия, Съобщение на Комисията: Европа 2020. Стратегия за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж, Брюксел, 3.3.2010 г., с. 5.

консолидация, връщане към стабилни макроикономически условия и насърчаване на растежа чрез подходящи мерки. Във връзка с това от особено значение е европейската икономика да се превърне в иновативна икономика, което предполага наличието на обща парадигма, изискваща комбинация от пазар за иновативни продукти и услуги, нови финансови структури, трудова мобилност, средства и организации.⁷ Това на свой ред предполага силна воля и ангажираност от страна на полиси-мейкърите и бизнес лидерите.

Стратегията „Европа 2020“, приета през март 2010 г., показва какъв да бъде ЕС към 2020 г.⁸

- **Основните приоритети на стратегията** са интелигентният, устойчивият и приобщаващият растеж на европейската икономика. Интелигентният растеж се изразява в изграждането на икономика, основана на знания и иновации. Устойчивият растеж е свързан с насърчаването на по-екологична и по-конкурентоспособна икономика с по-ефективно разпределение на ресурсите. Приобщаващият растеж е свързан със стимулирането на икономика с високи равнища на заетост, която да доведе до социално и териториално сближаване.
- **Приемане на пет водещи цели** за заетостта, инвестициите в научноизследователска и развойна дейност и иновациите, климатичните промени/енергетиката, образованието и бедността/социалното включване, както следва:
 - заетост за 75% от населението на възраст 20-64 години;
 - инвестиции в научноизследователска и развойна дейност (НРД) в размер на 3% от БВП на ЕС;
 - постигане на целите „20/20/20“ по отношение на климата/енергията (в т.ч. намаляване на вредните емисии с допълнителни 30%, ако условията са подходящи);
 - дял на преждевременно напусналите училище под 10%;
 - дял на младото поколение със завършено висше образование от най-малко 40%;
 - намаление на броя на застрашените от бедност с 20 млн. души.
- **Механизъм за управление и необходимост от по-тясна координация на икономическата политика.** Механизмът на управление се основава на

⁷ European Commission, Creating an Innovative Europe – Report of the Independent Expert Group on R&D and Innovation appointed following the Hampton Court Summit and chaired by Mr. Esko Aho, Luxembourg, 2006, p. VII.

⁸ Пак там, с. 5.

серия от интегрирани указания (макроикономически, микроикономически и за заетостта), отчитане на всяка отделна държава, предлагане на препоръки от Европейския съвет. Наблюдението на ниво на ЕС се базира на серия от показатели, сред които производителността на труда има ключова роля. С цел повишаване координацията на икономическата политика се осъществява съвместно отчитане на Националните програми за реформи на страните-членки и на съблюдаването на Пакта за стабилност и растеж (ПСР).

Стратегията „Европа 2020“ определя **иновациите и знанията като ключови фактори за бъдещия икономически растеж на ЕС**. Тези нови движещи сили трябва да помогнат на ЕС да намери нови източници на устойчив растеж и да създаде нови работни места, за да компенсира нарастването на безработицата, пред което страните най-вероятно ще бъдат изправени през следващите години. Както Европейската комисия отбелязва: *„Това изисква да подобрим качеството на нашето образование, да подобрим нашите постижения в областта на научните изследвания, да насърчим разпространението на иновациите и знанията в рамките на Съюза, като използваме в максимална степен информационните и комуникационните технологии и гарантираме превръщането на иновативните идеи в нови продукти и услуги, които създават растеж, качествени работни места и помагат за разрешаването на европейските и световните предизвикателства пред обществото.“*⁹

Инвестициите в научноизследователска и развойна дейност и иновации се превръщат в интегрална част на социално-икономическото развитие на всички развити и развиващи се страни. Причината за това е, че **напредъкът в научноизследователската и развойната дейност води до създаване на иновации, които правят държавите по-издръжливи и устойчиви спрямо глобалните сътресения.**¹⁰ В качеството си на основен компонент на иновациите, инвестициите в НРД се нуждаят от специфичен подход и внимание. Този факт има особено значение за растежа на ЕС, тъй като равнището на ресурсите, инвестирани в НРД в Евросъюза значително изостава от това в другите напреднали икономики. Разходите за НРД в Общността са под 2% от БВП в сравнение с 2.6% в САЩ и 3.4% в Япония, главно в резултат на ниските нива на частно инвестиране в научни изследвания и технологично развитие.

Същевременно по-ниският дял на високотехнологични фирми в ЕС обяснява половината от разрыва между Европа и САЩ в това отношение.

Във връзка с това водещата цел на стратегията „Европа 2020“ по отношение на иновациите поставя акцент върху необходимостта от повече инвестиции на

⁹ Европейска комисия, Съобщение на Комисията: Европа 2020. Стратегия за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж, Брюксел, 3.3.2010 г., с. 14.

¹⁰ Klusáček K., Z. Kučera and M. Pazour, A summary of the results of the analysis from the Green Paper on research, development and innovation in the Czech Republic, Ergo, (5): 6–11, Tc AS cr, Prague, 2008, p. 18.

публичния и частния сектор в НРД. Стремехът е не само да се повишат **абсолютните стойности на разходите за научни изследвания и технологично развитие до поне 3% от БВП**, но и да се подобри ефекта от тези разходи и да се насърчи участието на частния сектор в инвестициите за НРД. За целта трябва да се подобрят условията за това в ЕС.¹¹

Съгласно Европейската комисия, обединяването на всички предварителни национални цели формира агрегатно ниво на инвестициите в НРД от 2.7% или 2.8% от БВП, което е по-ниско от очакваното целево равнище от 3%, но което също представлява значително усилие в съвременните рестриктивни бюджетни условия в ЕС.¹² Практиката показва, че някои страни-членки са предприели необходимите мерки за съществено повишаване на публичните инвестиции в НРД, иновации и образование, очаквайки че те ще стимулират бъдещия икономически растеж. За разлика от това, други държави от ЕС декларират високи, но нереалистични национални цели и трудности в изпълнението на частния компонент на инвестициите в НРД.

Действията в рамките на **първия приоритет „Интелигентен растеж“** имат за задача да активизират иновационния капацитет на Европа, като подобрят резултатите в образованието и качеството на учебните заведения, и като се възползват от икономическите и социалните ползи на дигиталното общество. Във връзка с това Европа трябва да предприеме действия **и в сферата на образованието, обучението и образованието през целия живот и дигиталното общество**. Тези политики трябва да се осъществяват на регионално, национално и европейско равнище.

На таблица 1, брутни местни разходи за научноизследователска и развойна дейност (НИРД) са процент от БВП, вземайки предвид **целевото ниво на индикатора за ЕС и по-специално за България**. Вижда се, че в нашата страна стойностите са изключително ниски и изостават значително от средното ниво за Съюза. Освен това изоставаме и от другите страни-членки от Източна и Централна Европа, характеризиращи се със сходен етап на развитие и сходна структура на икономиката.

У нас относителният дял на вътрешните инвестиции за НИРД за периода 2006-2010 г. трайно е по-нисък дори от 1% от БВП. Както Лисабонският съвет отбелязва през 2009 г.: *„Докаато целта за целия ЕС е 3%, по-ниската цел за България е основана на факта, че нейните текущи разходи за НИРД са много по-малки, отколкото средното ниво за ЕС. Докато 3%-овата цел е прекомерно амбициозна и недостижима (но желана) за страни като България или Малта, тя не е достатъчно предизвикателна за страна като*

¹¹ European Commission, Communication from the Commission Europe 2020: A Strategy for smart, sustainable and inclusive growth, COM(2010), Brussels, 3.3.2010, p. 10.

¹² European Commission, Annual Growth Survey, Annex 1, Progress Report on Europe 2020, Brussels COM(2011), 11-A1/2, p. 7.

Швеция, която до момента изразходва повече от 4% от БВП за НИРД¹³. Държавите, които демонстрират високи равнища на инвестиции в научноизследователска и развойна дейност демонстрират и силен икономически растеж и увеличаващ се дял на световния пазар на знания и иновации.¹⁴

Таблица 1

Брутни местни разходи за НИРД¹ (% от БВП)
(при целево равнище за ЕС – 3%)

	2006 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.
Европейски съюз (27 държави)	1.85	1.85	1.92	2.01
Евროзона (16 държави) ²	1.87	1.88	1.96	2.05
Белгия	1.86	1.90	1.96	1.96
България	0.46	0.45	0.47	0.53
Чешка република	1.55	1.54	1.47	1.53
Дания	2.48	2.58	2.87	3.02
Германия	2.53	2.53	2.68	2.82
Естония	1.13	1.10	1.29	1.42
Ирландия	1.25	1.29	1.45	1.77
Гърция	0.58	0.58	-	-
Испания	1.20	1.27	1.35	1.38
Франция	2.10	2.07	2.11	2.21
Италия	1.13	1.18	1.23	1.27
Кипър	0.43	0.44	0.42	0.46
Латвия	0.70	0.59	0.61	0.46
Литва	0.79	0.81	0.80	0.84
Люксембург	1.66	1.58	1.51	1.68
Унгария	1.00	0.97	1.00	1.15
Малта	0.61	0.58	0.57	0.54
Холандия	1.88	1.81	1.76	1.84
Австрия	2.46	2.52	2.67	2.75
Полша	0.56	0.57	0.60	0.68
Португалия	0.99	1.17	1.50	1.66
Румъния	0.45	0.52	0.58	0.47
Словения	1.56	1.45	1.65	1.86
Словакия	0.49	0.46	0.47	0.48
Финландия	3.48	3.47	3.72	3.96
Швеция	3.68	3.40	3.70	3.62
Великобритания	1.75	1.78	1.77	1.87

¹ НИРД включва творчески дейности, предприемани на систематична основа с цел да се повиши запасът от знания, включително знания за човека, културата и обществото, и използването на натрупания запас от знания за създаването на нови приложения. НИРД е дейност, където са налице съществени трансфери на ресурси между единиците, организациите и секторите.

² Не са налични данни за ЕС-17.

Source: European Commission.

¹³ Lisbon Council, Innovating Indicators: Choosing the Right Targets for EU 2020, Lisbon Council e-Brief, Issue 04/2009, 2009, p. 7.

¹⁴ Министерство на образованието, младежта и науката, Национална стратегия за развитие на научните изследвания, 2010 г., с. 2.

Все пак практиката от последните години показва развитието на слаби положителни тенденции в България. Равнището на разходите за НИРД отбелязва леко нарастване след 2006 г. Нивото обаче е все още драстично ниско – през 2010 г. за наука в нашата страна са заложили 0.7% от общите бюджетни разходи (вкл. 2.6% за капиталови разходи като изследователска инфраструктура). В перспектива **към 2020 г. страната ни се стреми да постигне следните цели**¹⁵:

- Ръст в нивото на брутните инвестиции за НРД до 1.5 % от БВП;
- Ръст в нивото на публичните разходи за НРД до 0.6 % от БВП;
- Ръст в нивото на частните разходи за НРД до 0.9 % от БВП.

В България е приета „**Национална стратегия за развитие на научните изследвания 2020**” с цел да дефинира ключовите фактори за насърчаване на научните изследвания и технологично развитие. Тази стратегия е разработена „с разбирането, че научните изследвания, технологичното развитие и иновациите са двигател на икономиката, базирана на знания. Тя е съобразена с целите на Иновационната стратегия на Република България¹⁶ и мерките за нейната реализация, насочени към повишаване конкурентоспособността на българската индустрия чрез укрепване на научния капацитет; на съвместни финансови инструменти в подкрепа на науката и иновациите и изграждане на центрове по компетентност в приоритетни за икономиката области”¹⁷.

Правителствените мерки, имащи за цел насърчаване на инвестициите в НИРД и иновациите, които са основно хоризонтални, включват най-вече следните:

- Пълно преосмисляне на националната политика на България в сферата на НИРД, иновациите и участието на страната в европейските научни програми и инициативи;
- Стартиране на нови програми за насърчаване на научните изследвания, иновациите и технологичното развитие;
- Трансформация на институционалната система и системата за управление в сферата на науката и иновациите;
- Подобряване на релевантната законова среда;
- Прилагане на унифицирана система за мониторинг и оценка на НРД и иновациите;

¹⁵ Пак там, с. 4.

¹⁶ Иновационна стратегия на Република България и мерки за нейната реализация. С., януари 2003 г.

¹⁷ Пак там, с. 4.

- Разширяване и усъвършенстване на изследователската инфраструктура, която да служи като основа за рационализиране на участието на България в големи международни проекти по НИРД;
- Създаване на центрове за върхови постижения в областта на НИРД и иновациите, както и задълбочаване на връзките между индустрията и науката;
- Функциониране на Национален иновационен фонд от 2007 г., насочено към финансова подкрепа на иновативни предприятия, който заедно с Фонд „Научни изследвания” на Министерството на образованието, младежта и науката (МОМН) формира инструментариума за подкрепа на научни и развойни проекти в България;
- Осигуряване на фондове за рисков капитал и ефективно използване на схемите на Общността – „JEREMIE” и други гаранционни фондове.

Схемата „JEREMIE” е нов начин за оползотворяване на структурните фондове на ЕС за насърчаване на достъпа до финансиране на малките и средни предприятия (МСП) чрез финансов инженеринг, посредством фондове за дялово финансиране и чрез предоставяне на кредитни гаранции от 5 български банки – Уникредит Булбанк, Прокредит банк, СИБанк, ОББ и Райфайзенбанк България, които на 14.07.2011 г. подписват споразумения с Европейския инвестиционен фонд.

Националният иновационен фонд насърчава реализацията на научно-приложни изследователски проекти, технико-икономически проекти с цел усвояване на нови или усъвършенствани продукти, процеси или услуги, насочени към засилване на икономическата ефективност, повишаване на иновативния потенциал и технологичното равнище на предприятията, увеличаване на частните инвестиции за тях, повишаване динамиката на иновационните процеси.¹⁸ Фондът се занимава със субсидиране на част от приемливите разходи, направени за промишлени изследвания и експериментално развитие, за технико-икономически (предпроектни) проучвания, за млади иновативни предприятия и за придобиване и/или поддържане на права на индустриална собственост за малки и средни предприятия (МСП).

2. Седмата рамкова програма на ЕС и ролята ѝ за финансирането на иновациите

ЕС предлага разнообразие от финансиращи схеми, които обхващат различни действия и различни бенефициенти. Основните програми на Общността са Седмата рамкова програма за научни изследвания, технологично развитие и

¹⁸ Министерство на икономиката и енергетиката на Република България, Правила за управление на средствата на Националния иновационен фонд, 2008 г., с. 4.

демонстрационни дейности (2007-2013), Програмата за конкурентоспособност и иновации (2007-2013) и Програмата за учене през целия живот (2007-2013). Въпреки че Програмата за конкурентоспособност и иновации има пряко отношение към осигуряването на подкрепа за иновативните дейности с цел да се повиши конкурентоспособността на европейските предприятия, то Седмата рамкова програма (7РП) също спомага за **повишаването на научния и иновативния капацитет в Европа чрез засилването на връзките между между индустрията и науката.**

ЕС също осигурява значителна регионална подкрепа, която през последните години е реструктурирана и финансирането през сегашния програмен период се осъществява чрез два Структурни фонда – Европейският фонд за регионално развитие (ЕФРР) и Европейският социален фонд (ЕСФ), и чрез Кохезионния фонд. Три са ключовите цели на европейската регионална политика за периода 2007-2013 г. – сближаване, европейско териториално сътрудничество и конкурентоспособност и заетост.

ЕФРР се използва за подпомагане на инкубаторите и научните паркове (инфраструктура и допълнителни услуги), които са ефективно средство за извеждане на знанията на пазара и могат да съдействат за усъвършенстване на връзките между МСП и академията. Както Европейската комисия отбелязва: „Добре работещите инкубатори и клъстери имат значителни предимства, което ги прави важен инструмент за трансфер на знания, най-вече в сферата на високите технологии”.¹⁹

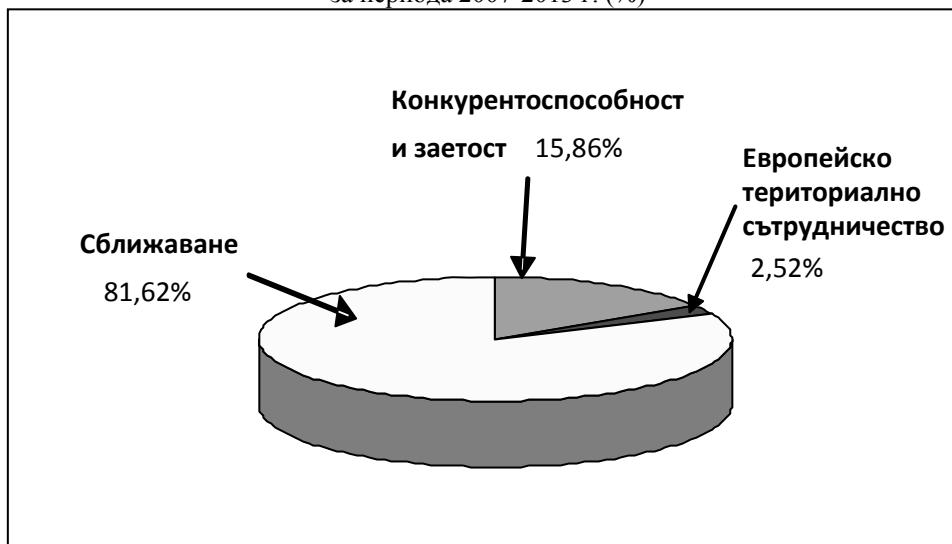
ЕСФ осигурява финансова помощ за физически лица (обучение, ориентация и др.), както и за развитие и модернизиране на образователните структури и системи. През програмния период 2007-2013 г. е засилено ударението върху укрепването на изследванията и иновациите, особено чрез трансфер на знания. Общият размер на определеното финансиране по Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС е 347,410 млрд. евро (фиг. 1). На практика Структурните фондове се разглеждат като средство за подкрепа на изследователския и иновационен капацитет и в частност за постигането на кохезия в тази област.²⁰

¹⁹ Европейска комисия, Съобщение на Комисията до Съвета, Европейския парламент, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите: Усъвършенстване на трансфера на знания между изследователските организации и промишлеността в Европа: възприемане на отворения достъп до иновациите – Изпълнение на Лисабонската стратегия, Брюксел, 4.4.2007 г., с. 12.

²⁰ European Commission, Creating an Innovative Europe – Report of the Independent Expert Group on R&D and Innovation appointed following the Hampton Court Summit and chaired by Mr. Esko Aho, Luxembourg, 2006, p. 17.

Фигура 1

Финансиране по цели на европейската регионална политика
за периода 2007-2013 г. (%)

Източник: <http://ec.europa.eu> – Интернет страница на Европейската комисия

Създадени са нови инициативи с цел да се намерят нови решения на общите проблеми на ниво ЕС, докато някои от предходните инициативи са инкорпорирани в различни финансиращи механизми.²¹ На ниво ЕС, Европейската комисия продължава своята работа и усилия да завърши Европейското изследователско пространство (ЕИП) (European Research Area, ERA) и да следва стратегическия подход, фокусиран върху предизвикателствата в сферата на енергийната сигурност, транспорта, климатичните промени, ефективността на използване на ресурсите, здравеопазването и застаряването на населението и т.н., и да усъвършенства съвместното програмиране със страните-членки и регионите на ЕС.

Седмата рамкова програма е основният инструмент на ЕС, насочен към подкрепа на научноизследователската и развойната дейност. Фокусът на Европейския изследователски съвет (European Research Council, ERC) е върху „...създаването на мрежи и мобилизиране на предприятия и други изследователски актьори ... и повишаването на производителността в НИРД в Европа“²². Програмата има две стратегически цели²³:

²¹ Europa Media, Quick Guide to EU Funds, Complete Concise Comprehensive, Europa Media Non-Profit Ltd., 3rd ed., 2010, p. 10.

²² European Commission, Creating an Innovative Europe – Report of the Independent Expert Group on R&D and Innovation appointed following the Hampton Court Summit and chaired by Mr. Esko Aho, Luxembourg, 2006, p. 17.

- **Подобряване на научноизследователската и технологичната база на европейската индустрия;**
- **Насърчаване на международната конкурентоспособност на индустрията в Европа чрез изследвания, които подкрепят политиките на ЕС.**

Тази програма подкрепя провеждането на върхови научни изследвания в нововъзникващи области на познанието и стимулира най-добрите научни колективи в Европа и света да провеждат съвместни научни изследвания в съвременни направления; активно подкрепя създаването на нова генерация талантиливи млади учени, които да останат в Европа и да работят за постигането на конкурентоспособна икономика, базирана на знанието и уменията. Тя насърчава само обвързването на научната политика с другите политики на ЕС – заетост, регионално развитие, конкурентоспособност и иновации, за да гарантира допълване и успешно взаимодействие между тях.

Общият бюджет на 7РП (2007-2013 г.) е 54.6 млрд. евро. Програмата осигурява средства за съфинансиране на изследвания, технологично развитие и демонстрационни дейности на базата на конкурентни конкурси и независим процес на оценяване на проектите предложения. Финансовата подкрепа е за съвместни и индивидуални изследователски проекти, както и за развитие на изследователски умения и капацитет. От 1980 г. досега, успешните Рамкови програми за изследвания, са доказали своята значима роля в мултидисциплинарните изследвания и съвместни транснационални дейности по НИРД в Европа и отвъд.²⁴

Структурата на 7РП обхваща четири специфични програми, наречени още „изграждащи стълбове” (вж. табл. 2).

Таблица 2
Структура на Седмата рамкова програма на ЕС (2007-2013 г.)

Специфични програми на 7РП	Описание
1. Сътрудничество (Cooperation)	Това е основната програма на 7РП, чийто бюджет е 32.3 млрд. евро или съставлява почти 2/3 от целия бюджет на 7РП. Програма „Сътрудничество” подкрепя транснационалното сътрудничество в няколко тематични области, отговарящи на основните сфери на развитието на технологиите и иновациите в Европа и в съответствие с европейските социални, икономически и индустриални предизвикателства. Тематичните области са следните: Здраве; Храни, рибовъдство, аграрни науки и биотехнологии; Информационни и комуникационни технологии

²³ European Commission, Competitive European Regions through Research and Innovations. Practical Guide to EU Funding Opportunities for Research and Innovation, COM (2007) 474 of 16/08/2007, 2007, p. 39.

²⁴ European Commission, Competitive European Regions through Research and Innovations. Practical Guide to EU Funding Opportunities for Research and Innovation, COM (2007) 474 of 16/08/2007, 2007, p. 7.

	(ИКТ); Нано науки, нанотехнологии, материали и нови производствени технологии; Енергетика; Околна среда (вкл. климатични промени); Транспорт (вкл. аеронавтика); Социалноикономически и хуманитарни науки; Космос; Сигурност. Общата цел на програмата „Сътрудничество” е устойчивото развитие на европейската икономика, базирана на знанието. Специално внимание се отделя на ефективната координация между тематичните приоритети. Подкрепят се интердисциплинарни научни проекти, които да допринесат за развитието на различни научни направления. Специално внимание се отделя на междусекторното партньорство и изпълнението на научни проекти, разрешаващи важни за индустрията проблеми. Тази програма включва нови „Съвместни технологични инициативи” (Joint Technology Initiatives, JTI), които са мащабни действия, финансирани чрез различни източници (публични и частни), които са инициирани от индустрията. Програмата също включва координация на изследователски програми извън Общността, които целят да сближат европейските национални и регионалните изследователски програми (т.е. ERANET). Важно значение има т.нар. „Споделящ риска финансов инструмент” (Risk sharing finance facility, RSF), при който ресурсите за финансиране на инвестиции в изследователска инфраструктура се допълват със заеми от Европейската инвестиционна банка (ЕИБ). Частните инвеститори в изследователски проекти се обезпечават, като се подобрява достъпа им до заеми от ЕИБ първо за мащабните европейски изследователски дейности, а впоследствие и за по-малките проекти. Чрез този инструмент се осигурява публична подкрепа за преодоляване на пазарните несъвършенства.
2.Идеи (Ideas)	Тази програма е с бюджет 7.5 млрд. евро, т.е. 15% от общия бюджет на 7РП. Тя е насочена към повишаване на динамизма, креативността и компетентността на европейската наука на „границата на познанието”²⁵. Тя е признание за стойността на изследванията на границата на познанието за социално-икономическото благосъстояние на обществото. Програмата е въведена за първи път със 7РП. Тя подкрепя иновативни идеи на най-добрите европейски учени и изследователски екипи във всички научни области, които се конкурират на европейско ниво. По програмата се финансират проекти, подадени от отделните изследователи, както от частния, така и от публичния сектор, без ограничения за тематична насоченост, оценявани спрямо един единствен критерий – висока научна компетентност и иновативност на предложенията. Програмата осигурява подкрепа за нови научни и технологични изследвания и разработки, които евентуално ще се превърнат в научни открития. Те се изпълняват независимо от тематичните области и другите части на 7РП, като се отделя специално внимание на младите учени и нови екипи, както и на вече доказали се изследователски колективи. Предлаганите изследователски проекти се оценяват единствено на базата на техните върхови постижения. Програмата се прилага от Европейския

²⁵ Council Decision of 19 December 2006 concerning the specific Programme: “Ideas” implementing the Seventh Framework Programme of the European Community for research, technological development and demonstration activities (2007 to 2013), Official Journal of the European Union, 2006/972/EC, 30.12.2006.

	изследователски съвет. Ударение се поставя върху бързоразвиващите се области на границите на познанието и на интердисциплинарните изследвания. За разлика от предходната програма, в тази няма задължение за трансгранично сътрудничество.
3. Хора (People)	Тази програма е насочена към повишаване на количеството и качеството на човешкия потенциал в Европа, ангажиран с научна работа и предоставяне на стимули за учените за продължаване на кариерното им развитие . Тя осигурява значителна подкрепа на мобилността на учените и на тяхното кариерно развитие както в ЕС, така и извън него. Целта е да се създаде благоприятна среда за учените от Европа с цел ограничаване на негативните тенденции от „изтичането на мозъци“ и за привличане на най-добрите изследователи и техните колективи в Европа с оглед превръщането ѝ в най-конкурентната икономика, базирана на знанието. Бюджетът на програмата е 4.7 млрд. евро, което е 9 % от общия бюджет на 7РП. Програма „Хора“ се прилага чрез съвкупността от дейности по програма „Мария Кюри“ , имащи за цел да подпомогнат учените в изграждане и подобряване на техните компетенции и умения по време на тяхната научна кариера. Дейностите в програма „Хора“ са насочени към изследователите от всички нива от научната им кариера, и обхваща специфична подкрепа за млади учени в началото на научната им кариера, учене и обучение през целия живот, професионално развитие и квалификация. Програмата обхваща и насочени схеми и инструменти за повишаване участието на жени-изследователи и насърчава равните възможности във всички дейности по програма „Мария Кюри“. Във връзка с това дейностите включват първоначално обучение на изследователите, подкрепа за учене през целия живот, въвеждане на транснационални европейски стипендии и други действия, както и партньорства между индустрията и академията.
4. Капацитети (Capacities)	Тази програма има за цел да изгради икономика, базирана на знанието. Бюджетът ѝ възлиза на 4.3 млрд. евро (или 8% от общия бюджет на 7РП). Програмата е насочена към повишаване на научния и иновативен капацитет в Европа чрез подкрепа за: оптимизиране на използването и развитието на изследователските инфраструктури ; повишаване на иновационния и абсорбционния капацитет на МСП; подкрепа за развитието на регионалните научно-базирани клъстери – „ <i>технологически и продуктово свързани предприятия, формиращи малка иновационна система, която развива иновационни дейности около определена технология, определен производствен цикъл и/или определен регион</i> “ ²⁶ ; „отключване“ на изследователския потенциал в регионите, попадащи в цел „Сходство“ и в най-отдалечените региони на ЕС; вписване на науката в обществото и интеграцията на науката и технологиите в европейското общество; подкрепа за изграждане на кохерентност на изследователските политики; хоризонтални дейности и мерки в подкрепа на трансграничното сътрудничество.

Източник: European Commission; http://cordis.europa.eu/fp7/home_en.html

²⁶ Иновационна стратегия на Република България и мерки за нейната реализация, С., януари 2003 г., с. 14.

Ключовите новости в 7РП са свързани със създаването на Европейски изследователски съвет и на Съвместни технологични инициативи, координацията на националните изследователски програми, изграждането на данъчен мост между Програмата за конкурентоспособност и иновации (CIP) и структурните фондове на ЕС, въвеждането на стратегически подход към научната инфраструктура и създаването на Споделящ риска финансов инструмент. Характерно е, че се поставя акцент върху интегрирането на международното сътрудничество във всички програми, развитието на научноизследователския потенциал и на регионите на знанието, свързани с изграждането на научнобазирани клъстери.

7РП води до повишаване на иновационния капацитет на предприятията и на производителността на НИРД в ЕС, основно посредством²⁷:

- Фокусиране върху върховите научни постижения и желание да се ограничат по-нископриоритетните изследвания, така че да се освободят финансови ресурси за най-добрите европейски иновативни проекти.
- Международен трансфер на знания и гарантиране, че най-добрите умове в Европа са обезпечени с достатъчно капитал и човешки ресурси, така че да ограничи „изтичането на мозъци“ и да се привлечат най-добрите изследователи и техните колективи в Европа.
- Изграждане на адекватна изследователска инфраструктура, обхващаща широк кръг от институции като асоциации или дружества с идеална цел, чиято задача е да подкрепят иновациите и особено МСП. Такива са научните паркове, инкубаторите, регионалните и местни държавни агенции, организациите (центровете) за трансфер на знания и технологии²⁸, и др. Те осигуряват важна подкрепа за нови, високотехнологични МСП и дори за по-традиционните предприятия, които планират реструктуриране към иновативно-базирани стратегии. Клъстерите и по-общо регионалните агломерации са често в центъра на иновативното развитие. Широко се признава, че новите фирми процъфтяват в близост до други компании, инвеститори, образователни институции и изследователски центрове, възможност за които дават регионалните научнобазирани клъстери.

7РП предлага разнообразен кръг от финансиращи схеми за бенефициентите, които оперират хоризонтално през специфичните програми. Бенефициентите са особено широк кръг, обхващащ компании, изследователски центрове, организации, малки и средни предприятия и др., законово установени във всяка една държава (страна-членка на ЕС, асоциирана

²⁷ European Commission, Creating an Innovative Europe – Report of the Independent Expert Group on R&D and Innovation appointed following the Hampton Court Summit and chaired by Mr. Esko Aho, Luxembourg, 2006, p. 17-22.

²⁸ Организациите за трансфер на технологии често се създават за обслужване на определени отрасли или промишлени клъстери, поради което се наричат „клъстерни трансфери“.

страна, страна-кандидатка за членство и трети страни). Финансиращите схеми също са много разнообразни, а именно²⁹:

- **Съвместни научни проекти** (collaborative projects) – те представляват фокусирани научноизследователски проекти с ясно дефинирани научни и технологични цели и очаквани специфични резултати – например като създаването на ново знание, нова технология, нов продукт и т.н., с цел подобряване на конкурентоспособността на Европа. Тези проекти се осъществяват от консорциуми, съставени от партньори от различни страни, както и от индустрията и от академията. Проектите могат да обхващат целия спектър от малки и средно големи насочени изследователски дейности до големи интегрирани проекти, които могат да мобилизират значителен обем ресурси за постигане на конкретна цел.
- **Центрове за върхови постижения или мрежи по компетентност** (centers of excellence) – те са предназначени за изследователски институции, които желаят да комбинират и функционално да интегрират голяма част от своите дейности и капацитет в една определена област, с цел да се изгради Европейски “виртуален изследователски център” (“virtual research center”) в съответната област. Това се осъществява чрез т.нар. Съвместни технологични инициативи, основани на интегрирано и допълващо използване на ресурсите от изследователските единици, департаменти, лаборатории или големи екипи. Въвеждането на тези съвместни инициативи изисква даване на формално съгласие от страна на участващите организации за интегриране на част от техните ресурси и дейности.
- **Дейности по координация и подкрепа** (coordination and support actions) – те не обхващат разработването на проекти, а координацията и изграждането на мрежи от проекти, програми и политики. Тук се включват например дейности за насърчаване участието на МСП, гражданското общество и техните мрежи, подкрепа за осигуряване на транснационален достъп до ключови изследователски инфраструктури, експертни групи, подпомагащи прилагането на Рамковата програма, провеждане на проучвания, конференции и др.
- **Индивидуални проекти** – това са проекти, които се прилагат от индивидуални национални или мултинационални изследователски екипи, ръководени от един основен „изпълнител”, финансиран от Европейския изследователски съвет. Тази схема се използва главно за подкрепа на научни проекти в области на границата на познанието.

²⁹ European Commission, Competitive European Regions through Research and Innovations. Practical Guide to EU Funding Opportunities for Research and Innovation, COM (2007) 474 of 16/08/2007, 2007, p. 41.

- **Подкрепа за обучение и кариерно развитие на изследователите** – тази подкрепа се осигурява чрез всички дейности по програмата „Мария Кюри” за изследователите в целия ЕС.
- **Изследвания в полза на определени специфични групи, в частност МСП** – тук се подкрепят проекти за изследвания и технологично развитие, в които основната част се осъществява от такива актьори като университети, изследователски центрове, организации за технологичен трансфер и други юридически лица в полза на определени групи, в частност МСП, асоциации от МСП или неправителствени организации и техните мрежи.

От казаното се вижда, че 7РП има изключително важна роля за финансирането на НИРД с ефект повишаване на производителността на предприятията и техния иновационен и абсорбиционен капацитет. **Рамковата програма не е само за изследователи в изследователските или образователните институции, а също и за предприятията, които са основни играчи.** Фирмите са основни участници и в Европейските технологични платформи (European Technology Platforms, ETP) и в Съвместните технологични инициативи (Joint Technology Initiatives, JTI). В случая на малкия и средния бизнес, специфично действие по програма „Капацитети” позволява на предприятията да подобрят тяхното състояние чрез създаване на мрежи и връзки с международни партньори, достъп до изследователски центрове за върхови постижения и разработване на изследвания. Тази **подкрепа за малкия и средния бизнес от 7РП се осъществява чрез две конкретни мерки:**

1. **Изследвания за МСП** – те подкрепят малки групи от иновативни предприятия в решаването на общи или допълващи се проблеми. Както Европейската комисия отбелязва, МСП са самостоятелни предприятия, ангажирани с икономическа дейност, заетите лица в тях са до 250 души, които реализират годишен оборот, не по-голям от 50 млн. евро или общата стойност на балансовите им активи не превишава 43 млн. евро.³⁰ Микро-предприятията разполагат с персонал до 10 души, малките предприятия – от 10 до 50 души, а средните предприятия – от 50 до 250 души.
2. **Изследвания за асоциации на МСП** – те подкрепят тези асоциации или обединения с цел решаване на проблеми на голям брой такива предприятия в определени сектори на икономиката. Асоциациите са юридически лица, съставени основно от и представляващи интересите на МСП и/или физически лица, имащи еднакви интереси. Това са секторни индустриални асоциации, национални или регионални индустриални асоциации и търговски и индустриални камари.

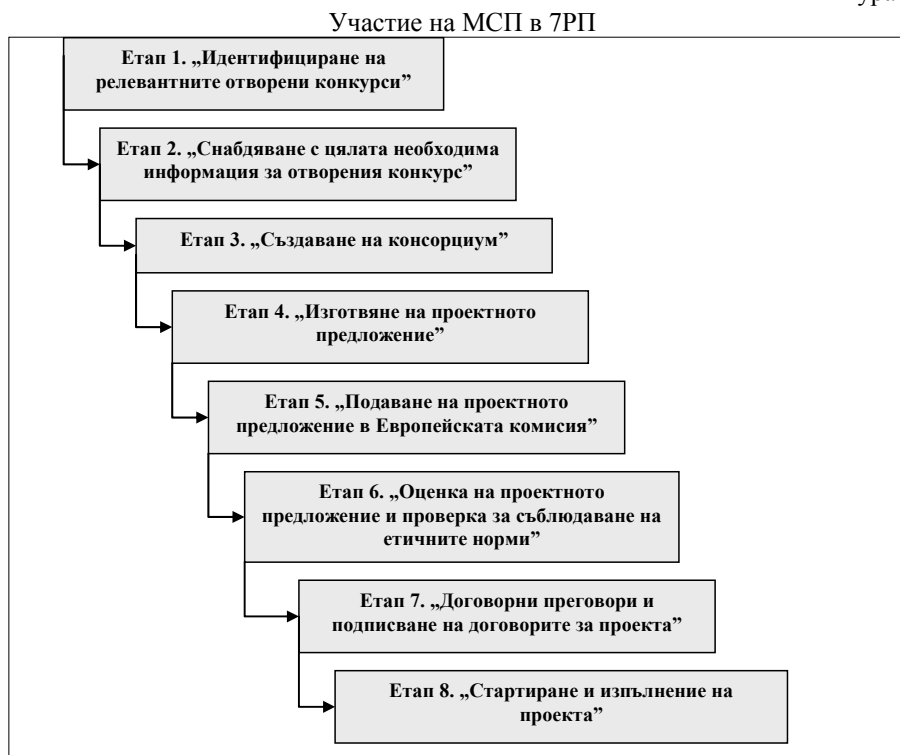
7РП осигурява финансова подкрепа за международни изследвания за и от МСП, желаещи да иновират и да подобрят конкурентоспособността си, чрез

³⁰ European Commission, SMES in FP7: A Hands-on Guide, Luxembourg, 2007, p. 5.

увеличаване на техните инвестиции в изследователски дейности за придобиване на нови знания за растеж в европейската икономика, базирана на знанието. **Участието на МСП в програмата** се мотивира с възможностите за разработване и създаване на нови продукти – достъп до нови и разнообразни технологии, осигуряване на достъп до нови пазарни ниши, подобряване на пазарния имидж на тези предприятия и увеличаване на пазарния им дял, развитие на заетия в тях персонал и др.

Участието на МСП в 7РП е показано схематично на фиг. 2. То включва **осем ключови последователни стъпки**, които обхващат целия процес от идентифицирането на отворените конкурси по съответните програми на 7РП до стартирането на конкретните проекти.³¹

Фигура 2

- **Етап 1 „Идентифициране на релевантните отворени конкурси“** включва проверката и установяването в електронната информационна служба за изследвания и развитие в Общността (CORDIS)³² целите на който отворен конкурс отговаря на потребностите на съответното малко и средно предприятие или на неговата идея за разработване на

³¹ Пак там, с. 8-9.

³² Community Research and Development Information Service (CORDIS) – <http://cordis.europa.eu/fp7/dc/index.cfm>

изследователски проект. От особено значение е кога конкурсът ще бъде публикуван и кога изтича срокът за подаване на проектите предложения.

- **Етап 2 „Снабдяване с цялата необходима документация за отворения конкурс”.** Европейската комисия публикува специален пакет от документи за кандидатстващите в отворените конкурси. Във връзка с това предприятието трябва да се запознае детайлно с Наръчника за изготвяне на проектните предложения за съответния отворен конкурс. Този наръчник дава подробна практическа информация за подготовка и подаване на проектни предложения по дадения конкурс.
- **Етап 3 „Създаване на консорциум”.** Предприятието-кандидат трябва да намери партньори за формиране на консорциум по проекта, който е компетентен по всички аспекти на изпълнявания проект. Партньори могат да бъдат намерени на базата на вече установени контакти в научноизследователски и търговски мрежи или чрез Службата за търсене на партньори (Partner Search Service) на CORDIS.³³ Тази служба е онлайн базирана, безплатна и пригодена за улесняване на организацията в намиране на най-подходящите ѝ партньори за реализация на нейните проекти. Службата за търсене на партньори осигурява детайлна информация за хиляди активни искания за партньорства от предприятия, изследователски институции, университети и др., както в ЕС, така и извън него.
- **Етап 4 „Изготвяне на проектното предложение”.** Кандидатите трябва да използват Електронната система за подаване на проектни предложения на Европейската комисия (Electronic Proposal Submission System, EPSS). Тя представлява уеб-базирано приложение, което осигурява възможност сигурно, надеждно и по всяко време до изтичането на крайния срок членовете на консорциума да подготвят и да подадат своето съвместно проектно предложение. Това приложение е валидно за всеки отворен конкурс.
- **Етап 5 „Подаване на проектното предложение в Европейската комисия”.** Подаването на проектните предложения се прави до определен от Европейската комисия краен срок, който е специфичен за всеки отворен конкурс. Подадени проектни предложения след изтичане на крайния срок са невалидни. За подпомагане работата на кандидатите в подготовката и подаването на проектните предложения във всяка държава работят съответни Национални контактни лица, отговарящи за отделните тематични области на четирите програми на 7РП.³⁴

³³ CORDIS Partner Search Service – http://cordis.europa.eu/fp7/partners_en.html

³⁴ Пълен списък на националните контактни лица за 7РП може да се открие на следната страница: http://cordis.europa.eu/fp7/ncp_en.html. За България списъкът на националните контактни лица за 7РП може да се открие на следната страница: <http://7fp.mon.bg/page.php?category=383>.

- **Етап 6 „Оценка на проектното предложение и проверка за съблюдаване на етичните норми”.** Всички подадени проектни предложения са обект на стриктно оценяване от съвет от експерти. Те трябва да отговарят и на строг етичен кодекс с цел да се гарантира, че Европейската комисия не подкрепя изследвания, които могат да нарушат фундаменталните етични принципи.
- **Етап 7 „Договорни преговори и подписване на договорите за проекта”.** Редът и условията, регламентиращи европейските проекти, се съдържат в следните два документа: Договор за подкрепа (Grant Agreement), който се сключва между консорциума и Европейската комисия, и Договор за консорциум (Consortium Agreement), който се подписва единствено от членовете на консорциума. И двата документа съдържат постигнатите договорености относно правата на собственост, валоризацията и разпространяването на резултатите от проекта.
- **Етап 8 „Стартиране и изпълнение на проекта”.** След подписването на договорите за проекта се започва същинската работа по изпълнението му.

МСП могат да участват в **програма „Сътрудничество”** на 7РП, като до 15% от бюджета на програмата е посветен именно на МСП. Изследователските потребности и потенциал на тези предприятия са взети предвид при разработването на съдържанието на отделните тематични области на програмата, като същевременно проблемите, които са обект на засилен интерес от тях, впоследствие след стартирането на 7РП се идентифицират в работните програми. Нормата на възстановяване на плащанията към МСП по тази основна програма на 7РП е 75%. В тематичните области „Здраве” и „ИКТ” са предложени Съвместни технологични инициативи, инициирани от индустрията, които активно насърчават включването на МСП. Така в област „Здраве” възможностите за включване на последните са свързани с изследвания за откриване, диагностициране и мониторинг, а също и в сферата на имунотерапията, репродуктивната медицина, борба с разпространението на епидемии и др.³⁵ Тематичната област „ИКТ” предоставя най-големи възможности за МСП: да финансират високорискови изследвания на начален етап и развитие, да изградят стратегически партньорства и да оперират извън своите местни пазари с по-иновативни продукти и/или услуги. Акцент се поставя на нанонауките и нанотехнологиите, създаването на нови производства, нови материали, интегрирането на технологии и др.³⁶

Програма „Хора” на 7РП също поставя специално ударение на включването на предприятия, в т.ч. МСП, в дейностите „Мария Кюри”. Налице е конкретна схема, наречена „Индустрия-академия пътища и партньорства” (“Industry-academia pathways and partnerships”) за споделяне и трансфер на знания в партньорства между публичния и частния сектор, и особено на МСП.

³⁵ European Commission, SMES in FP7: A Hands-on Guide, Luxembourg, 2007, p. 11.

³⁶ Информационен ден за МСП, Българска търговско-промишлена палата, София, 18.10.2008 г.

Програмата финансира изследователско оборудване за МСП (в размер до 10% за средствата, отпуснати от ЕС за всяко предприятие-партньор).

Изследователските екипи от МСП могат да се конкурират в **програма „Капацитети“** на 7РП на базата на своите върхови постижения във всички научни и технологични сфери, вкл. инженерни науки. Финансираните дейности по Рамковата програма, трябва да покажат **„добавена стойност“ за Европа**, единият от аспектите на което е транснационалното сътрудничество между множество партньори с изследователски проекти, изпълнявани от консорциуми с членове от различни държави на ЕС и извън ЕС. Обединяването на изследователи и изследователски екипи от различни държави спомага за *„преодоляването на фрагментацията на европейския изследователски пейзаж“*.³⁷

Програма „Капацитети“ има няколко основни аспекта, свързани с МСП. Единият от тях е наречен **„Изследвания в полза на МСП“** (“Research for the benefit of SMEs”), който е насочен към малки и средни предприятия и техни асоциации, желаещи да изнесат необходимите им научни изследвания извън своите граници. Целта е да се повиши иновационния капацитет на МСП и да се спомогне за създаването на нови продукти и развитието на нови пазари. Аутсорсингът позволява на МСП да придобият ноу-хау в технологии, да разширят своите бизнес мрежи, да мобилизират и развият изследователските си умения и да подобрят експлоатацията на резултатите от изследванията.³⁸ МСП, придобиващи изследвания (Research-acquiring SMEs), могат да получат подкрепа като индивидуални предприятия чрез схемата **„Изследвания за МСП“** (“Research for SMEs”) или като асоциации от МСП чрез схемата **„Изследвания за асоциации от МСП“** (“Research for SME Associations”). Съществуват и допълнителни възможности за финансиране на МСП чрез национални финансиращи програми чрез схемата ERA-NET.

Пряко отношение към изграждането на регионални научно-базирани клъстери имат **регионите на познанието**. 7РП насърчава създаването на нови региони на познанието, които обединяват различни изследователски партньори в рамките на един регион с цел изграждането на регионално-базирани клъстери. Задължителен партньор в регионалния научно-базиран клъстер е дадено предприятие (в т.ч. МСП), опериращо заедно с изследователска институция и регионална или местна власт. Чрез осигуряването на подкрепа за регионите на познанието става възможно да се подобрят изследователските способности и потенциал на елементите на клъстера. Създаденият т.нар. **споделящ риска финансов инструмент** улеснява достъпа до заеми за финансирането на инвестиции в НИРД и иновации. Това финансиране идва от ЕИБ.

В някои тематични направления на 7РП, като например ИКТ, са отчетени значителни успехи – над 90% от проектите включват **сътрудничество между изследователските организации и индустрията**, което определено улеснява

³⁷ European Commission, SMES in FP7: A Hands-on Guide, Luxembourg, 2007, p. 4.

³⁸ Пак там, с. 20.

разработването на годни за търговско използване технологии.³⁹ Освен проекти по научноизследователска и развойна дейност, 7РП финансира и междутрасловата мобилност на изследователските кадри, включително обмена между университетите и индустрията.

Програмата за конкурентоспособност и иновации подпомага всички **форми на иновациите, сътрудничеството между публични и частни организации и мерките за улесняване на достъпа до източници на финансиране, в т.ч. заеми, рискови капитали и финансиране от „бизнес ангели“**.⁴⁰ Тя финансира също новите методи за улесняване на обмена на знания между изследователските организации и фирмите, по-специално МСП, както и новите инициативи за образуване на международни групи от организации. За максимално увеличаване на въздействието от тези две рамкови програми, те работят съвместно, за да осигурят широк кръг от допълнителни дейности по научноизследователските и развойни проекти, с цел насърчаване трансфера на знания и оползотворяване на резултатите от НРД.

В България съществува огромна необходимост от повишаване на иновационния капацитет на предприятията. Характерно е, че преобладаващата част от производствената база в България се състои именно от МСП, повечето от които разполагат с ограничена научна база, не са лидери в технологично отношение, не разполагат с висококвалифициран персонал за разработване и въвеждане на нови технологии и поради това не използват потенциала си за иновации.⁴¹ По-скоро тези предприятия представляват последователи в технологично отношение, като използват технологии и иновации, разработени другаде. В същото време, съществуват и такива, които макар да не се занимават с изследователска и развойна дейност, имат потенциал за развитие и внедряване на иновативни решения. Важна роля за развитието на иновационния процес в сектора на МСП играят браншовите организации, предоставящи бизнес услуги и създаващи партньорства между обществени институции и частни фирми, обществени посредници, включително агенции за регионално развитие и иновационни центрове.⁴² С цел повишаване на иновационния потенциал на фирмите е необходимо да се стимулира сътрудничеството между иновативните фирми и обществените и частни изследователски организации, като пример за това са Центровете по компетентност – главно държавни изследователски центрове, които приемат поръчки за научноизследователски проекти с приложен характер от промишления сектор.

³⁹ Европейска комисия, Съобщение на Комисията до Съвета, Европейския парламент, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите:: Усъвършенстване на трансфера на знания между изследователските организации и промишлеността в Европа: възприемане на отворения достъп до иновациите – Изпълнение на Лисабонската стратегия, Брюксел, 4.4.2007 г., с. 19.

⁴⁰ Пак там, с. 19.

⁴¹ Иновационна стратегия на Република България и мерки за нейната реализация, С., януари 2003 г., с. 13.

⁴² Пак там, с. 14.

Към 01.11.2011 г. електронната информационна служба за изследвания и развитие в Общността (CORDIS) показва, че **финансираните от 7РП проекти за МСП, в които участва България, са общо 42**. Тук се включват изпълнявани в момента проекти, както и вече завършени проекти. България участва в проекти по схемите „Изследвания в полза на МСП”, „Изследвания за МСП”, „Изследвания за асоциации от МСП”, съвместни изследвания, дейности по координация и подкрепа, демонстрационни дейности, изследвания по национални, регионални, европейски програми за подкрепа на изследвания на МСП, хоризонтални дейности и др. Най-голям брой от тези проекти – 23, са проектите по схемата „Изследвания за МСП”. За сравнение, финансираните проекти за МСП от 7РП в Румъния са общо 56. Данните за броя на финансираните проекти за МСП в страните-членки на ЕС към 1.11.2011 г. са показани в табл. 3. Видно е, че Великобритания е страната, в която е най-голям броят на такива проекти – 359, следвана от Испания – 350 и Германия – 295. От друга страна, най-малко са финансираните проекти за МСП от 7РП в Люксембург, Латвия, Малта и Словакия.

Посочената статистика на ЕС ни дава информация за хода на процесите, които протичат в научноизследователската, развойната и иновационната дейност в страните-членки на Евросъюза и по-специално за дългия път, който предстои на България да извърви, докато догони напредналите страни в тази област. Вижда се, че са налице успехи в тази насока в България, но те все още са много слаби и недостатъчни. Необходими са по-нататъшни целенасочени усилия за стимулиране на иновативните решения в МСП в нашата страна, така че да се подобрят технологичните възможности на сектора и да се повиши неговата конкурентоспособност.

Таблица 3
Брой на финансираните проекти по 7РП за МСП към 1.11.2011 г. по страни-членки на ЕС

№	Държава	Брой проекти за МСП	№	Държава	Брой проекти за МСП
1	Австрия	71	15	Италия	277
2	Белгия	99	16	Латвия	13
3	България	42	17	Литва	35
4	Кипър	40	18	Люксембург	7
5	Чешка република	66	19	Малта	20
6	Дания	77	20	Холандия	113
7	Естония	50	21	Полша	92
8	Финландия	52	22	Португалия	81
9	Франция	186	23	Румъния	56
10	Германия	295	24	Словакия	20
11	Гърция	126	25	Словения	39
12	Унгария	63	26	Испания	350
13	Ирландия	68	27	Швеция	79
14	Великобритания	359			

Източник: CORDIS.

В заключение, глобалната финансова и икономическа криза разкрива основните слабости и вътрешни дисбаланси в ЕС и извежда на преден план

необходимостта от активни, целенасочени и своевременни мерки за възстановяване на европейската икономика. Както Ж.М. Барозу отбелязва: „Кризата е предупредителен сигнал. Тя ни кара да осъзнаем, че ако не променим нищо, ни очаква постепенен упадък и отстъпване на заден план в новия световен ред. За Европа това е част от истината. Време е да бъдем дръзки и амбициозни.”⁴³ Седмата рамкова програма на ЕС има много важна роля за финансирането на иновативни проекти, насочени към повишаване на научноизследователската и технологичната база на европейската индустрия и към насърчаване на международната ѝ конкурентоспособност.

Бъдещата стратегическа рамка на ЕС за изследвания и иновации, наречена “Хоризонт 2020”, е важен символ за ново начало и нова визия на политиката на Евросъюза за финансиране на научноизследователската, развойната и иновативната дейност. Тази рамка ще покрива финансирането на всички изследвания и иновации в ЕС, понастоящем осигурявано от 7РП, Програмата за конкурентоспособност и иновации, и Европейския институт за иновации и технологии. Тези различни типове финансиране ще бъдат обединени в една обща рамка по ясен, разбираем, гъвкав и последователен начин. Както Европейския комисар по изследванията, иновациите и науката отбелязва: “Това ще бъде по-интелигентният начин за подкрепа на изследователите и иноваторите в Европа – по този начин още повече ще се повиши компетентността и ще се гарантира, че добрите идеи достигат до пазара и генерират устойчив икономически растеж и нови работни места”.⁴⁴

Използвана литература

- Andor, L. (2011), *Building a fairer future: The role of social policy*, Speech 11/299, OECD Social Policy Ministerial Meeting, Brussels, May.
- Carporelli, A. (2011), *Europe 2020 and the poverty target: how we got there and where we stand*, European Commission, Brussels, March.
- Council Decision of 19 December 2006 concerning the specific programme: “Ideas” implementing the Seventh Framework Programme of the European Community for research, technological development and demonstration activities (2007 to 2013), Official Journal of the European Union, 2006/972/EC, 30.12.2006.
- Council of the European Union (2009), *Council conclusions of 12 May 2009 on a strategic framework for European cooperation in education and training (‘ET 2020’)*, OJ 2009/C 119/02.
- Determination of the December 2007 Peak in Economic Activity, National Bureau of Economic Research (NBER), 11 December 2008.
- Eurobarometer, *Autumn 2010 Eurobarometer: EU citizens support strong EU action to resolve crisis*, MEMO/11/16, Brussels, 12 January 2011.
- Europa Media, *Quick Guide to EU Funds, Complete Concise Comprehensive*, Europa Media Non-Profit Ltd., 3rd ed., 2010.
- European Commission, *Annual Growth Survey, Annex 1, Progress Report on Europe 2020*, Brussels COM(2011), 11-A1/2, 2011.

⁴³ Европейска Комисия, Съобщение на Комисията: Европа 2020. Стратегия за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж, Брюксел, 3.3.2010 г., с. 2.

⁴⁴ Geoghegan-Quinn, M., New name for the future EU funding programme for research and innovation, MEMO/11/435, Brussels, 21 June 2011.

- European Commission, *Communication from the Commission Europe 2020: A Strategy for smart, sustainable and inclusive growth*, COM(2010), Brussels, 3.3.2010.
- European Commission, *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Digital Agenda for Europe*, COM(2010) 245 final/2, 19.5.2010, Brussels, 26.8.2010.
- European Commission, *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Europe 2020 Flagship Initiative Innovation Union*, SEC(2010) 1161, COM(2010) 456, Brussels, 6.10.2010.
- European Commission, *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Youth on the Move*, COM(2010) 477, Brussels, 15.9.2010.
- European Commission, *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, An Integrated Industrial Policy for the Globalisation Era Putting Competitiveness and Sustainability at Centre Stage*, SEC(2010) 1272, SEC(2010) 1276, COM(2010) 614, Brussels, 27.10.2010.
- European Commission, *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, An agenda for new skills and jobs. A European Contribution towards full employment*, COM(2010) 682, Brussels, 23.11.2010.
- European Commission, *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, A European Platform against Poverty and Social Exclusion: A European Framework for Social and Territorial Cohesion*, COM(2010) 758, Brussels, 15.12.2010.
- European Commission, *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, A resource-efficient Europe – Flagship initiative under the Europe 2020 Strategy*, COM(2011) 21, Brussels, 26.1.2011.
- European Commission, *Competitive European Regions through Research and Innovations. Practical Guide to EU Funding Opportunities for Research and Innovation*, COM (2007) 474 of 16/08/2007, 2007.
- European Commission, *European semester: a new architecture for the new EU economic governance – Q&A*, Memo/11/14, Brussels, 12 January 2011.
- European Commission, *SMES in FP7: A Hands-on Guide*, Luxembourg, 2007.
- European Commission, *The European Employment Strategy. Working to improve employment in Europe*, Social Europe, Publication Office of the European Union, 2010.
- Fischer, S., S. Gran, B. Hacker, A.P. Jakobi, S. Petzold, T. Pusch and P. Steinberg, *Europe 2020 – Proposals for the Post-Lisbon Strategy, Progressive policy proposals for Europe's economic, social and environmental renewal*, International Policy Analysis, Friedrich Ebert Stiftung.
- Geoghegan-Quinn, M., *New name for the future EU funding programme for research and innovation*, MEMO/11/435, Brussels, 21 June 2011.
- González-Páramo, J.M., *The European Union and the Lessons from the Crisis: The Way Forward*, Speech by José Manuel González-Páramo, Member of the Executive Board of the ECB, at RBC Capital Markets' Central Bank Conference "Impacts and Implications of Integrated Global Markets", Madrid, 12 May 2011.
- Heise, M., S. Lindeck, A.-K. Petersen, R. Schneider and K. Voegeli, *The Euro Monitor: Indicators for balanced growth 2010*, The Lisbon Council, 2010.
- IP/10/225, *Europe 2020: Commission proposes new economic strategy for Europe*, Brussels, 3 March 2010.

- Klusáček K., Z. Kučera and M. Pazour, *A summary of the results of the analysis from the Green Paper on research, development and innovation in the Czech Republic*, Ergo, (5): 6–11, Tc AS cr, Prague, 2008.
- Leeftink, B., *National experiences with statistics for policy making in Europe*, Ministry of Economic Affairs, Agriculture and Innovation, March 2011.
- Lisbon Council, *An Action Plan for Europe 2020. Strategic Advice for the Post-Crisis World, Lisbon Council Policy Brief*, Vol. V, No. 2, 2011.
- Lisbon Council, *Beyond CAP: Why the EU Budget Needs Reform, Lisbon Council e-Brief*, Issue 09/2010, 2010.
- Lisbon Council, *Innovating Indicators: Choosing the Right Targets for EU 2020, Lisbon Council e-Brief*, Issue 04/2009, 2009.
- Republic of Bulgaria, *National Reform Programme of the Republic of Bulgaria (2011-2015)*, April, Sofia 2011.
- Schleicher, A., *Skills, Education and Employment: Europe's Next Frontier*, In: *An Action Plan for Europe 2020. Strategic Advice for the Post-Crisis World*, Lisbon Council Policy Brief, Vol. V, No. 2, 2011.
- Willis, A., *Lukewarm Reaction to Europe 2020 Plan*, *Bloomberg Businessweek*, 5.3.2010.
- БНБ, *Годишен отчет 2008*, Изд. на Българската народна банка, С., 2009 г.
- Европейска комисия, *Годишен обзор на растежа. Приложение 2. Макроикономически доклад*, Брюксел, 12.1.2011 г.
- Европейска комисия, *Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите: Годишен обзор на растежа: напредване с изчерпателния отговор на ЕС на кризата*, Брюксел, 12.1.2011 г.
- Европейска комисия, *Съобщение на Комисията до Съвета, Европейския парламент, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите: Усъвършенстване на трансфера на знания между изследователските организации и промишлеността в Европа: възприемане на отворения достъп до иновациите – Изпълнение на Лисабонската стратегия*, Брюксел, 4.4.2007 г.
- Европейска комисия, *Съобщение на Комисията: Европа 2020. Стратегия за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж*, Брюксел, 3.3.2010 г.
- Иновационна стратегия на Република България и мерки за нейната реализация, С., януари 2003 г.
- Министерство на икономиката и енергетиката на Република България, *Правила за управление на средствата на Националния иновационен фонд*, 2008 г.
- Министерство на образованието, младежта и науката, *Национална стратегия за развитие на научните изследвания*, 2010 г.